

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА У ВИНОРОБНІЙ ГАЛУЗІ

Д.е.н., проф. Балджи М.Д.
Одеський національний економічний університет

Виноробна галузь є перспективним напрямком розвитку економіки України, що обумовлено сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами і достатньою забезпеченістю трудовими та іншими ресурсами. Проте, на сьогодні стабільній та ефективній роботі виноробних підприємств перешкоджає численна кількість проблем, серед них: загальний кризовий стан економіки країни, низька забезпеченість сировиною переробних заводів, порушення паритетних взаємовідносин виробників сировини та виноробних підприємств, висока конкуренція, незахищеність вітчизняного виробника, відсутність належної підтримки з боку держави, низька якість виробленої продукції тощо.

Виноградарство та виноробство в Україні завжди були важливою галуззю агропромислового комплексу. Займаючи незначну питому вагу в площі сільськогосподарських угідь (0,2%), ця галузь суттєво впливає на рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Так, у 2013 році питома вага виноробної галузі у ВВП становило 0,3%. Основними виноробними районами України є південні і південно-західні регіони України: Одеська, Миколаївська та Херсонська області, Закарпаття.

Виходячи з ситуації, що склалася на ринку вина України, перспективи виробників вина в поточному році є невтішними. В додатку А подані поточна цінова кон'юнктура і прогноз світового ринку за даними Державного комітету статистики України, які свідчать про значне місце країни, як експортера пшениці, кукурудзи і ячменю. Але ж ситуація залишається нестабільною. Різкі коливання ціни, нестабільність врожаїв та недостатнє управління державою даного процесу призводить до виникнення суттєвих проблем на ринку вина.

До основних чинників, що впливають на діяльність суб'єктів відповідного господарства в останні роки відносять:

- дефіцит грошових коштів. Наслідки кризи банківської системи, за прогнозами, триватимуть упродовж поточного року. Це проявлятиметься в подорожчанні кредитних ресурсів та вирізнятиметься виваженими підходами до умов їхнього надання;

- зменшення рівня державної підтримки. Прийнятий основний фінансовий закон держави скорочує обсяги бюджетної підтримки виробництва вина та інших видів сільськогосподарської продукції;

- зменшення внутрішнього попиту на вино і виноградарську продукцію. Зростання рівня безробіття, згорання низки соціальних програм розвитку, затримки у виплатах заробітної плати негативно впливатимуть на купівельну спроможність населення.

Площа виноградних насаджень у 2014 році зменшилась на 109 тис. га, по відношенню до 1990 року, а також площа винограднику у плодоносному віці зменшилась у 2014 за цей же період на 74 тис. га, поряд з цим спостерігається подальше зменшення площ. Дана статистика негативно впливає на розвиток всієї галузі, оскільки зменшення обсягів площі приводить до зменшення врожаю, тим самим зменшує кількість виробництва вина з натуральної сировини, збільшує імпорт сировини та, що являється самим гіршим, українське вино втрачає свою ідентичність, та за висновками експертів вже більше ніж 30% вина вироблено з порошку. Проте сучасний стан виноградно-виноробної галузі характеризується

не тільки скороченням площі насаджень, а й поступовим зменшенням валового збору винограду та урожайності (табл. 1).

Таблиця 1 - Динаміка основних показників виноградарства в Україні за 2000-2014 рр.. [1]

Показники	Роки									
	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2014
Валовий збір, тис. т.	514	374	443	301	360	415	469	408	522	575
Урожайність ц/га	51,7	45,2	54,9	39,7	50,5	58,6	66,0	60,3	75,5	85,8

Дані таблиці 1 свідчать, що валовий збір, починаючи з 2011 року, зменшується по відношенню до 2000 року на 11,3%, проте врожайність винограду має позитивну динаміку і у 2014 р., в порівнянні з 2000 р., збільшилась на 66,0%. Але у 2013 році спостерігається значне збільшення валового збору винограду. Дані свідчать про те, що виробники вийшли з малоефективного способу виробництва винограду – просте збільшення площ, яке не давало потрібного результату, а переключилось на екстенсивний шлях, що і супроводжується збільшенням значення урожайності винограду. З наведених даних, можна спостерігати значне зменшення площ насаджень, але валовий збір збільшується, що позитивно впливає на галузь в цілому. Тому виноградарям потрібно не просто насаджувати лозу, а підтримувати існуючі насадження у плодоносному віці. Проведені дослідження вирощування виноградної лози свідчать про негативну тенденцію в кількості площ у світі та поряд з цим існує позитивна динаміка збільшення урожайності культур. Це сприятиме розвитку вітчизняної виноградарської та виноробної галузі й подальшому виходу її на світовий ринок вина.

В цілому по Україні спостерігається зменшення обсягу переробки винограду на виноматеріали за 2013-2014 рр. Негативне тенденція просліджується і в таких областях як Миколаївська, Херсонська та в Одеській та Закарпатській областях також спостерігається негативна тенденція до зменшення переробки винограду на виноматеріали. Найбільшу долю у переробці винограду на виноматеріали займає Одеська обл., яка у 2 рази перевищує аналогічний показник в Миколаївській області за аналізований період. На підприємства Одещини припадало 61,1% загального обсягу переробленого винограду, Миколаївської області – 19,5%. У 2012р. 21% від загального обсягу переробленого винограду складала власна сировина (у 2013 р. – 34%). Найменше фактично перероблено власного винограду на виноматеріали підприємства Запорізької (7,6%) та Закарпатської (11,4%) областей.

Також доцільним є розгляд переробки винограду на виноматеріали у 2012 році за регіонами (табл. 2).

Середня ціна закупівлі винограду коливалась в межах від 5661,7 грн./т в Херсонській області до 3299,9 в Одеській області. Аналіз динаміки середньої ціни за 2014-2013 рр. по Україні в цілому показує, що вона зросла на 10% (з 3305,1 грн./т до 3636,5грн./т). Це відбулося головним чином за рахунок підвищення цін на виноград у Херсонській – на 51% та Одеській – на 4% областях, У решті регіонів спостерігалось незначне зниження цін [2].

«Лєвова частина» реалізації припадає на переробні підприємства та за іншими напрямками, що негативно впливає на розвиток виноробної промисловості, оскільки саме 47,8% реалізації винограду не потрапляє

виноробним підприємствам у вигляді сировини. Таким чином підприємства не в достатній мірі забезпечені сировиною, а тому і страждає якість виготовленої продукції.

Таблиця 2 - Переробка винограду на виноматеріали за регіонами у 2011-2012 рр. (за даними [3])

Регіони	Фактично перероблено винограду на виноматеріали				У тому числі		середня ціна закупівлі у 2014 р.
	2014	2013	у % до загального підсумку	2014р . у % до 2013р .	власно-вирощений	Закуплений	За 1 т грн.
Запорізька	-	-	-	-	-	-	-
Закарпатська	8199,6	9567,1	3,6	85,7	103,5	8094,1	3983
Миколаївська	44674,7	71251,5	19,5	62,7	4767,1	39907,6	3333,9
Одеська	139921,9	185573	61,1	75,4	26848,3	113075,6	3299,9
Херсонська	36136,9	41728,5	15,8	86,6	7457,7	28645,6	5661,7
Україна	228933,1	308120	100	74,3	39176,6	189722,9	3636,5

Найголовніша проблема українського вина, на нашу думку, – це те, що у ХХІ столітті виробниками управляє не «благородні цілі», а проста нажива, тобто отримання високого прибутку будь-якими методами. Так, використовують вторинну сировину як первинну речовину, додають цукор та ароматизатори у технологічному процесі виготовлення вина. При цьому українське вино втрачає свою автентичність, смак та користь, тому основою стабільної роботи виноробної галузі є виробництво сировини. У сучасних умовах кризової економіки, на шляху забезпечення необхідних сировинних зон для переробної промисловості постає низка проблем економічного, управлінського, організаційного, нормативно-правового та техніко-технологічного характеру.

Таким чином, підтверджено, що виноградарська галузь України є стратегічною галуззю економіки держави і подолання існуючих проблем на ринку вина країни є цілком реальною перспективою. Завдяки цьому стане можливим виконання основного завдання вітчизняного ринку – заволодіння вагомою долею європейського ринку. Це значно підвищить репутацію України на міжнародній арені і дасть поштовх для реалізації інших стратегічних питань економіки України.

Література: 1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.od.ukrstat.gov.ua 3. Виноградно-Виноробна галузь України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurowine.com.ua/?q=node/18266> 4. Буркинський Б.В. Экономические проблемы виноградарства и виноделия / Б.В. Буркинський. – Одесса: ИПРЭСИ НАН Украины, 2007. – 216 с.